

Az Európai Unió Területi Agendája 2020

Egy sokszínű régiókból álló, befogadó, intelligens és fenntartható Európa felé

a területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterek
2011. május 19-én, Gödöllőn tartott informális ülésén született megállapodás

AZ EURÓPAI UNIÓ TERÜLETI AGENDÁJA 2020

I.

A területi kohézió közös cél

Egy harmonikusabb és kiegyensúlyozottabb Európa érdekében

(1) Mi, a területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterek az Európai Bizottsággal együttműködésben, valamint a Régiók Bizottságának támogatásával felülvizsgáltuk a 2007-ben elfogadott Területi Agendát és megállapodunk az Európai Unió új, 2020-ig szóló Területi Agendájáról (TA2020).

(2) A TA2020 figyelembe veszi „Az Európai Unió területi helyzete és kilátásai” című, aktualizált dokumentumban, valamint az Európai Bizottság gazdasági, társadalmi és területi kohézióról szóló ötödik jelentésében foglaltakat, illetve az Európa 2020 stratégiával kapcsolatos legújabb fejleményeket.

(3) Kijelentjük, hogy a TA2020 a mi cselekvésorientált szakpolitikai keretünk, mely az európai területi kohézió, mint az Európai Unió (EU) egyik új, a Lisszaboni Szerződés (EUSZ 3. cikke) által bevezetett célját támogatja. A TA2020 a fő szakpolitikai dokumentumok időtávjával összhangban 2020-ig fogalmaz meg célkitűzéseket.

(4) A TA2020 célja stratégiai iránymutatások biztosítása a területfejlesztés számára, elősegítve ezáltal azt, hogy a különböző politikákban valamennyi irányítási szinten megjelenjen a területi dimenzió, valamint annak biztosítása, hogy az Európa 2020 stratégia a területi kohéziós elveknek megfelelően valósuljon meg.

(5) Hiszünk abban, hogy az Európa 2020 stratégiában – az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés stratégiájában – meghatározott uniós célok csak akkor érhetők el, ha a stratégia területi dimenzióját figyelembe veszik, mivel a különböző régiók eltérő fejlődési lehetőségekkel rendelkeznek.

(6) Üdvözljük az Európai Bizottságnak a gazdasági, társadalmi és területi kohézióról szóló ötödik jelentésében kifejtett javaslatát, miszerint a területi kohéziót jobban kell integrálni a kohéziós politikába. A kohéziós politika olyan kulcsfontosságú keretrendszer, amelyen keresztül az EU képes a területi fejlődés kapcsán felmerülő kihívásokat kezelni, ugyanakkor segít a területi potenciál helyi, regionális, nemzeti és transznacionális szinten történő kiaknázásában. A TA2020 nem előlegezi meg a jövőbeli pénzügyi keretet vagy a strukturális alapokra vonatkozó következő jogszabálysomagot érintő tárgyalásokat, hanem a területi dimenzió figyelembevételének jelentőségét hangsúlyozza.

(7) Az Európai Unió működéséről szóló szerződés értelmében (174. és 175. cikk) az Unió valamennyi politikájának és tevékenységének hozzá kell járulnia a gazdasági, társadalmi és területi kohézióhoz. Ennél fogva az ágazati politikák kialakításáért és végrehajtásáért felelős személyeknek figyelembe kell venniük a Területi Agenda alapelveit és célkitűzéseit. Az uniós és nemzeti politikák koherenciája alapvető fontosságú a területi kohézió szempontjából. A legtöbb szakpolitikának jelentős területi hatása van, különböző módokon befolyásolva az egyes területek fejlődési lehetőségeit. A különféle ágazati politikák sikerét jelentősen növelheti területi hatásaik optimalizálása és a szakpolitikáknak a koherencia maximalizálása érdekében való összehangolása, ami valamennyi területi szinten segít az egymásnak ellentmondó politikák eredményezte negatív hatások kiküszöbölésében. A fenntarthatóság, a versenyképesség és a társadalmi kohézió közötti optimális egyensúly a területek integrált fejlesztése útján valósítható meg.

(8) Hiszünk abban, hogy a területi kohézió olyan elvek tárháza, amelyek a harmonikus, kiegyensúlyozott, hatékony és fenntartható területi fejlődést szolgálják. Egyenlő esélyeket nyújt a

polgárok és vállalkozások számára egyaránt, függetlenül lakóhelyüktől vagy székhelyüktől, annak érdekében, hogy a lehető legnagyobb mértékben kiaknázhassák a saját területükben rejlő lehetőségeket. A területi kohézió megerősíti a szolidaritás elvét, amely szerint elő kell segíteni a gazdagabb, valamint a fejlődésben lemaradt területek gazdasági közötti konvergenciát.

(9) A területi kohézió minőségi megközelítéssel egészíti ki a szolidaritási mechanizmusokat, valamint rávilágít arra, hogy a fejlesztési lehetőségeket az adott terület sajátosságaihoz kell igazítani. A régióknak – különös figyelemmel a lemaradó régiókra – külső támogatásra lehet szükségük ahhoz, hogy megtalálják a saját, fenntartható fejlődéshez vezető útjukat. A régiók közötti kölcsönös függés egyre jelentősebb, ami különféle régiók közötti folyamatos hálózatépítést, együttműködést és integrációt igényel valamennyi fontos területi szinten.

(10) Felhívjuk az államokat, régiókat, városokat (beleértve a kis- és középvárosokat is), egyéb területeket és valamennyi érintett szinten az ágazati politikákat arra, hogy járuljanak hozzá a közös európai területi prioritásokhoz. Szorosabb együttműködésen keresztül segítjük őket abban, hogy az Európa előtt álló fő kihívásokra hatékonyabb válaszokat tudjanak adni. Meggyőződésünk, hogy az effajta együttműködés kulcsfontosságú az intelligens, befogadó és fenntartható növekedés, illetve a területi kohézió előmozdításához az EU-ban.

(11) Véleményünk szerint a szakpolitika-alkotás során a hely-alapú megközelítés segíti a területi kohéziót. Mindez a horizontális koordináció, a bizonyítékokon alapuló szakpolitikai döntéshozatal és az integrált funkcionális területeket középpontba helyező megközelítés révén, és a szubszidiaritás elvét a többszintű kormányzáson keresztül szem előtt tartva valósulhat meg. A területi potenciál kiaknázása olyan fejlesztési stratégiákon keresztül történik, melyek helyi és regionális ismereteken alapulnak, ezáltal az adott térség versenyképességéhez hozzájáruló speciális előnyökre és tényezőkre épülnek. A térségek saját területi tőkájukra építő hosszú távú fejlesztési megoldásokat dolgozhatnak ki, ez által járulva hozzá az Európa 2020 stratégia célkitűzéseinek eléréséhez.

(12) Hiszünk abban, hogy a területek sokszínűsége a fejlődés mozgatórugója, és e tekintetben a helyi és regionális közösségek identitása és sajátosságai alapvető fontosságúak. A hasonló adottságokkal rendelkező vagy azonos kihívásokkal szembesülő térségek együttműködhetnek a közös megoldások keresésében, és területi potenciáljukat a tapasztalatok megosztása révén hasznosíthatják. Az egymást kiegészítő erőforrásokkal rendelkező – gyakran szomszédos – területek egymással összefogva egyesíthetik erejüket, hogy közösen tárják fel komparatív előnyeiket, ezzel további fejlesztési potenciált teremtve.

(13) Meggyőződésünk, hogy Európa területének és erőforrásainak befogadó, fenntartható és hatékony felhasználása a kohézió kulcsfontosságú eleme. A területek adottságainak megfelelőbb kihasználása pozitív hatással lehet a gazdasági fejlődésre, az alapvető szolgáltatásokhoz, az infrastruktúrához és a közjavakhoz való egyenlő hozzáférésre, valamint a természeti és kulturális kincsek körültekintő kezelésére.

II.

A területi fejlődés kihívásai és lehetőségei

Hajtóerők és azok területi szempontjai

(14) „Az Európai Unió területi helyzete és kilátásai” című, aktualizált dokumentum fő következtetései alapján a legfontosabb területfejlesztési kihívásokra hívjuk fel a figyelmet. Meggyőződésünk, hogy összehangolt megközelítésre van szükség ahhoz, hogy ezeket a kihívásokat a fenntartható és harmonikus területi fejlődés szolgálatában álló lehetőséggé alakítsuk.

A globalizáció erősödő hatásai: a globális gazdasági válságot követő strukturális változások

(15) A globalizáció egyre gyorsabb üteme és a külső sokkhatásokkal szembeni egyre nagyobb kiszolgáltatottság a helyi és regionális közösségeket sem kerülte el. Egyes esetekben még a városok és régiók jóléte, fenntarthatósága és stabilitása is veszélybe került. A legutóbbi pénzügyi és gazdasági válságban a negatív hatások még szembetűnőbbé váltak. Mivel a válság fejlődési lehetőségekre gyakorolt hosszú távú hatása területenként eltérő, a fellendülés sem egyszerre indul be, és a lehetséges politikai válaszlépések is régióként különbözőek. A krízis ugyanakkor lehetőséget teremt a fenntarthatóbb és az erőforrások hatékonyabb felhasználásán alapuló gazdasági szerkezet irányába történő elmozduláshoz, amennyiben sor kerül a megfelelő intézkedések meghozatalára.

(16) A globalizáció uniós, nemzeti, regionális és helyi szinten egyaránt jelentős területi következményekkel jár. A nagyvárosi és egyéb városrégiók, a nemzetközi és globális központok az egész európai terület fejlődése szempontjából jelentős értéket képviselnek, feltéve, hogy hálózatokon keresztül összekapcsolódnak és dinamizmusukból más régiók is hasznot húzhatnak. A helyi adottságok és a területi jellegzetességek egyre fontosabb szerepet játszanak abban, hogy a régiók meg tudjanak küzdeni a külső sokkhatásokkal, és azok bekövetkezése után fejlődési pályára tudjanak állni.

Az uniós integráció kihívásai és a régiók növekvő kölcsönös függése

(17) Az uniós integráció elmélyülését és kiszélesítését olyan belső tényezők akadályozzák, mint a közigazgatási határok által felszabdalt régiók, valamint a tagállamok között a költségvetési fegyelem és a kötelezettségvállalások terén mutatkozó különbségek. A régiók egyre nagyobb kölcsönös függése miatt az Európa egyik részén bekövetkező változások a földrész más pontjain is éreztetik hatásukat. A központi és a periférikus területek különbségéből adódó kihívások még mindig jelen vannak, még nemzeti szinten is. A külső határokon elengedhetetlen a kohézió, mivel a jogi, társadalmi és politikai rendszerek különbözőségének jelentős következményei lehetnek, különösen a migrációt és a kereskedelmet illetően. A régiók növekvő kölcsönös függése miatt egyre nagyobb az igény a szorosabb globális, európai és nemzeti szintű kapcsolatok iránt. Az integrációt nehezítő, helyi vagy regionális szintű akadályok a határ menti régiók emberi, kulturális, gazdasági és természeti erőforrásainak nem megfelelő kihasználását eredményezhetik, valamint erősíthetik e térségek periférikus jellegét és társadalmi kirekesztettségét.

Területenként eltérő demográfiai és szociális kihívások, a sérülékeny csoportok szegregációja

(18) Európa növekvő és határozott területi különbségeket mutató, területenként változó demográfiai kihívásokkal szembesül. A népesség öregedése és az elnéptelenedés számos régióban – beleértve a vidéki és periférikus régiókat is – demográfiai változásokat eredményez, és mély hatást gyakorol a társadalmi és területi kohézióra, a közszolgáltatás-szervezésre, a munkaerőpiacra és a lakhatásra. Ezzel szemben más régiók népessége nő, így más jellegű problémákkal kell megküzdeniük. Az EU bővítését követően a jelentős Európán belüli migráció, illetve a kevésbé fejlett, Unión kívüli országokból történő bevándorlás sajátos kihívásokat és lehetőségeket hoz magával, különösen a városi területeken.

(19) A társadalmi-gazdasági vérkeringésből való kirekesztettség markáns területi jelleggel bír. A kirekesztés kockázata nagyobb az olyan térségekben, amelyek nehezen megközelíthetők, gyenge gazdasági teljesítményt tudnak felmutatni, társadalmi lehetőségek híján vannak, vagy amelyekben egyéb sajátos területi körülmények állnak fenn. A sérülékeny csoportok és etnikai kisebbségek gyakran egy adott városi vagy vidéki térségben koncentrálódnak, ami hátráltatja integrációjukat. Amennyiben egy ilyen térség egy nagyobb közigazgatási egység része, a probléma gyakran a hivatalos statisztikákban nem is jelenik meg.

Éghajlatváltozás és környezeti kockázatok: földrajzi régióként eltérő hatások

(20) Az éghajlatváltozás hatásai Európa-szerte nagy különbségeket mutatnak: az egyes földrajzi régiókban a hatások jellegét és a kiszolgáltatottság mértékét tekintve is eltérések tapasztalhatók. A tengerszint emelkedése, a szárazodás, az elsivatagosodás, az árvizek és egyéb természeti veszélyek területenként más-más válaszokat kívánnak meg. A régiók eltérő lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy stratégiáikba alkalmazkodási és enyhítő intézkedéseket is beillesszenek, csökkentsék az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását, és társadalmi-gazdasági rendszereiket alacsony szén-dioxid-kibocsátásúvá alakítsák. Az éghajlatváltozás egyúttal új fejlesztési lehetőségek előtt is megnyithatja az utat, például a mezőgazdaságban, a zöld gazdaságban és a megújuló energia előállítás terén. Az éghajlatváltozás okozta kihívások a szakpolitikák területi koordinációjára irányítják a figyelmet, különösen a klímapolitika, az energia- és az agrárpolitika, a vízgazdálkodás, a lakhatás, a turizmus és a közlekedés terén.

(21) A levegő, a talaj és a víz minősége Európa-szerte változó, a lég- és zajszennyezés pedig komoly egészségi problémákat okoz. Bizonyos esetekben ezek összefüggést mutatnak a társadalmi egyenlőtlenséggel. A tiszta levegőhöz, vízhez és talajhoz való hozzáférés terén az egyenlőtlenség nemcsak országok és régiók, hanem városi és vidéki területek között, illetve adott városokon belül is megjelenik.

Az energetikai kihívások erősödnek és veszélyeztetik a régiók versenyképességét

(22) Bizonyos európai régiók számára nehézséget okoz az energiaellátás bizonytalansága, mivel nagyban függenek az importált fosszilis tüzelőanyagoktól, vagy energiaigényes tevékenységekre specializálódtak. A gazdaságilag vagy politikailag instabil harmadik országokból származó nagymértékű behozatal még bizonytalanabbá teszi az energiaellátást. Az energiaárak és a kibocsátás növekedése a fenntartható energetikai megoldások – mint a megújuló energiaforrásokban rejlő potenciál kiaknázása, valamint környezetbarátabb és alacsonyabb szén-dioxid-kibocsátású gazdasági tevékenységekre történő átállás – szükségességére hívja fel a figyelmet. A hiányos energiainfrastruktúra és a jelenlegi hálózatok okozta energiafüggés miatt elengedhetetlen az energiatermelés és -ellátás diverzifikációja, valamint az energiapiac fejlesztése és integrációja. Egyes területek, mint például a szigetek és alacsony népességű, távoli térségek jobban ki vannak téve az energiahiánynak és a növekvő áraknak, míg a városok túlzott növekedése miatt az energiafogyasztás mértéke túl magas, nem fenntartható.

A biodiverzitás csökkenése, a természeti, táji és kulturális örökség veszélybe kerülése

(23) A természeti és kulturális örökség a területi tőke és identitás részét képezi. A környezet minősége, valamint az ökológiai és kulturális értékek alapvetően fontosak a jólét és a gazdasági kilátások szempontjából, ráadásul egyedülálló fejlesztési lehetőségeket kínálnak. A növekvő kereslet kiszolgálása érdekében ezen erőforrások túlzott kihasználása, valamint az ipari veszélyforrások komoly károkat okozhatnak, és veszélyeztethetik a területi fejlődést. Az urbanizáció, az intenzívebbé váló mezőgazdasági termelés és halászat, a közlekedési és egyéb típusú infrastrukturális fejlesztések – különösen, ha azokat területi szempontból nem koordinálják – súlyos környezeti károkhoz vezethetnek. A tengeri területek és erőforrások fokozott és koordinálatlan kiaknázása a fenntartható

területi fejlődést is befolyásolja. A föld- és tengerhasználatban bekövetkezett változások, az urbanizáció és a tömegturizmus veszélyeztetik a kulturális értékeket és a tájakat, ráadásul a természetes élőhelyek és ökológiai folyosók felaprózódását eredményezhetik. A történelmi és kulturális szempontból jelentős térségekben, valamint az új fejlesztési vagy építési területeken az adott hely jellegére figyelve javítható az épített környezet minősége és koherenciája.

III.

Az Európai Unió fejlesztésének területi prioritásai

(24) Hisszük, hogy a területi fejlődés kihívásainak kezelése és a területi potenciál kiaknázása közös figyelmet és adott esetben közös erőfeszítéseket igényel. Ezért hat területi prioritást határozunk meg az EU számára, amelyek hozzájárulhatnak az Európa 2020 stratégia sikeres végrehajtásához.

1. A policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése

(25) Hangsúlyozzuk, hogy az EU policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődése kulcsfontosságú a területi kohézió eléréséhez. A policentrikus területi fejlődés lényege, hogy a legfejlettebb európai városok és régiók egy többközpontú rendszer részeként együttműködést folytatnak egymással, saját hozzáadott értékük mellett tágabb régiók fejlődéséhez is hozzájárulva. E tekintetben a városfejlesztési politikáknak szintén jelentős szerepük van. A policentrikus területfejlesztési politikáknak az EU versenyképességét a központi „Pentagon térségen” kívül eső területeken is elő kell mozdítania. A városokat arra buzdítjuk, hogy innovatív módon építsenek hálózatokat, amelyek lehetővé teszik azt, hogy az európai és globális versenyben jobban teljesítsenek, és a gazdasági fellendülést a fenntartható fejlődés irányába tereljék.

(26) Ugyanakkor adott esetben makro-regionális, határokon átnyúló, valamint nemzeti és regionális szinten is a policentrikus területi fejlődés a célunk. Lehetőség szerint nemzeti szinten el kell kerülni a fővárosok, nagyvárosi térségek és közepes méretű városok közti polarizációt. A kis és középvárosok regionális szinten döntő fontosságú szerepet játszhatnak. A politikai erőfeszítéseknek segíteniük kell a gazdasági teljesítmény erős területi polarizációjának csökkentését azáltal, hogy az európai területen mérsékelik a régiók közötti nagy különbségeket, az Európa 2020 stratégiával összhangban a növekedést gátló szűk keresztmetszetek felszámolása révén.

2. Az integrált fejlesztés ösztönzése a városokban, valamint a vidéki és sajátos adottságú régiókban

(27) Kijelentjük, hogy a fenntartható európai városokról szóló Lipcsei Chartában, valamint a városfejlesztéssel kapcsolatos marseille-i és toledói nyilatkozatban a városfejlesztésért felelős miniszterek által meghatározott célkitűzéseket és aggályokat a területi politikák megalkotásakor valamennyi szinten figyelembe kell venni. Támogatjuk azokat az erőfeszítéseket, amelyek arra irányulnak, hogy a városok az intelligens, fenntartható és befogadó fejlődés motorjaivá váljanak, és vonzóak legyenek az élhető lakhelyet és munkát keresők, valamint a turisták és a befektetők számára is. Ennél fogva integrált és többszintű megközelítést javasolunk a városfejlesztési és városrehabilitációs politikákban. A városok közötti együttműködés és hálózatépítés hosszútávon különböző mértékben szolgálhatja a városi régiók intelligens fejlődését. A városoknak adott esetben a közigazgatási határaikon kívülre is figyelniük kell, a funkcionális régiójukat tartva szem előtt, melybe a városkörnyéki területek is beletartoznak.

(28) A sokféle vidéki terület fejlesztése során az egyedi adottságokat is figyelembe kell venni. A vidéki, periférikus és gyéren lakott területek esetében a megközelíthetőség javítására, a vállalkozói aktivitás növelésére és erős helyi kapacitások kiépítésére lehet szükség. Számos kulturális és természeti értékekben gazdag vidéki terület sérülékeny. Támogatjuk e területek területi tőkéjének, az ökológiai funkcióknak és az általuk biztosított szolgáltatásoknak a védelmét és fenntartható használatát.

Különös figyelmet kell fordítani a fejlődésben lemaradt, periférikus vidéki és gyéren lakott területekre, ahol a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok gyakran szegregálódnak. A nagymértékű elnéptelenedés által veszélyeztetett területeknek gazdasági tevékenységük fenntartása érdekében távlati megoldásokkal kell rendelkezniük, úgymint a munkahelyteremtés fokozása, vonzó életkörnyezet és közszolgáltatások biztosítása mind a lakók, mind a vállalkozások számára. Az olyan vidéki területeken, ahol a mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás még mindig jelentős szerepet játszik a földhasználatban, elengedhetetlen a primer ágazat modernizációja az új és alternatív ágazatokba történő erőforrás-hatékony beruházásokon keresztül, csakúgy, mint a kiváló minőségű szántóföldek és az ökológiai funkciók megóvása.

(29) Elismerjük, hogy Európa-szerte sokszínű a kapcsolat a városi és vidéki területek között – a városkörnyéki régióktól egészen a vidéki, periférikus régiókig –. A városi és vidéki térségek kölcsönös függését széles körű partnerségen alapuló, integrált kormányzás és tervezés révén kellene elismerni. Üdvözljük a hely-alapú stratégiákat, amelyeket helyi szinten, a helyi problémák megoldására dolgoznak ki. A vidéki területeken jelentős szerepet játszanak a kis és közepes méretű városok. Ezért fontos javítani e városi központoknak a kapcsolódó vidéki területekről történő megközelíthetőségét, hogy a munkalehetőségek és az alapvető közszolgáltatások elérhetőek legyenek. A nagyvárosi régióknak tisztában kell lenniük azzal is, hogy tágabb környezetük fejlődéséért is felelősek.

(30) Emlékeztetünk arra, hogy az egyedi földrajzi adottságok számos régió és tagállam fejlődési esélyeit jelentősen befolyásolják. Ezt az Európai Unió működéséről szóló szerződés is elismeri (174. cikk). A part menti övezetek, szigetek – a szigetországokat is beleértve –, a hegyvidéki területek, alföldek, folyóvölgyek, tavi medencék és egyéb típusú területek sajátos – sokszor határokon átnyúló – tulajdonságokkal bírnak, vagy súlyos és folyamatos természeti és demográfiai nehézségekkel küzdenek, mint például az alacsony népsűrűség, ami befolyásolja a fejlődési esélyeiket. A legkülső régióknak (349. cikk) – nevezetesen a központi területektől való távolságuk és különleges nemzetközi kontextusuk miatt – speciális és tartós korlátaik vannak. A különböző országokból vagy régiókból származó résztvevők közösen, integrált módszerek alkalmazásával megoldhatják a problémákat és kiaknázzhatják ezeket az egyedi lehetőségeket.

3. A határokon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja

(31) Úgy véljük, a területi együttműködés révén megvalósított területi integráció jelentős tényező lehet a globális versenyképesség növelésében. Ilyen módon jobban ki lehet használni az olyan potenciálokat, mint az értékes természeti, táji és kulturális örökség, a városok hálózatai és az országhatárokkal elválasztott munkaerőpiacok. E tekintetben az EU külső határai mentén fekvő területekre különös figyelmet kell fordítani. A területi integráció és együttműködés megteremtheti a fejlesztéshez szükséges kritikus tömeget, csökkentheti a gazdasági, társadalmi és ökológiai széttagoltságot, miáltal erősödhet a kölcsönös bizalom és a társadalmi tőke. A határokon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók különböző országok közötti megfelelő szakpolitikai koordinációt igényelhetnek.

(32) Támogatjuk a régiók transznacionális és határokon átnyúló integrációját, amennyiben az túlmutat az együttműködési projekteken, és olyan fejlesztésekre és eredményekre törekszik, amelyek határokon átnyúló és transznacionális léptékben valóban jelentősek. Az Európai Területi Együttműködés célkitűzésnek nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani a nemzeti, regionális és helyi fejlesztési stratégiákban.

4. A régiók erős helyi gazdaságokon nyugvó globális versenyképességének biztosítása

(33) Emlékeztetünk arra, hogy a gazdasági versenyképesség globálisan integrált gazdasági ágazatok és erős helyi gazdaság egyidejű fejlesztése által javítható. Kulcsfontosságú lehet az olyan hely-alapú megközelítés, amely a társadalmi erőforrások felhasználására, a területi értékekre, valamint

innovációs és intelligens szakosodási stratégiák fejlesztésére épül. A gazdaság globális és helyi lábai összekapcsolódnak és kölcsönösen erősítik egymást, ezért azokat egymással párhuzamosan kell fejleszteni. A kutatás, a humántőke, az innovációs kapacitás erősítése és az új piaci elgondolások elengedhetetlenek.

(34) A külső behatásokra adott helyi válaszok erősítése és a sebezhetőség csökkentése miatt fontos a helyi adottságok, jellegzetességek és hagyományok globális gazdaságba történő integrációja. A helyi termékek és piacok, üzleti környezet, helyi érdekeltségű képzések és a részleges önellátás fejlesztése, valamint erős, összetartó helyi közösség felépítése révén a helyi gazdaság javítása hatékony eszköz lehet mindehhez. Valamennyi régióban fontos az innovációs kapacitás megóvása és fejlesztése. A helyi gazdaság diverzifikálása csökkentheti a sérülékenységet.

5. A területi összeköttetés javítása az egyének, a közösségek és a vállalkozások érdekében

(35) Meggyőződésünk, hogy az alapvető közszolgáltatásokhoz, az információkhoz, a tudáshoz és a mobilitáshoz való méltányos és megfizethető hozzáférés a területi kohézió alapvető eleme. A szolgáltatásnyújtás, valamint az infrastrukturális akadályok minimalizálása javíthatja a versenyképességet, valamint az Európai Unió fenntartható és harmonikus területi fejlődését. Biztosítani kell a hozzáférést többek között a közúti, vasúti, vízi és légi közlekedéshez, valamint egyéb infrastrukturális létesítményekhez, úgymint a széles sávú internethez és a transzeurópai energiahálózatokhoz. Támogatjuk a megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású energia decentralizált, hatékony, biztonságos és környezetbarát előállítását és felhasználását.

(36) Támogatjuk a hatékony intermodális szállítási megoldásokat, különösen a városrégiókon belül, a tengeri és a szárazföldi közlekedési összeköttetéseket, illetve a repülőterek hatékony vasúti csatlakozását. A globális kapcsolatok növekvő jelentősége miatt kiegyensúlyozott interkontinentális forgalomra van szükség, beleértve az Ázsia és Európa közötti szárazföldi útvonalak nagyobb mértékű használatát. A főbb európai központokat – fővárosokat, nagyvárosi régiókat és TEN hálózati csomópontokat – összekötő transzeurópai közlekedési hálózatok (TEN-T) további fejlesztése, valamint az elsődleges és másodlagos rendszerek közötti kapcsolatok javítása az integrált hálózat elengedhetetlen része. Fontos a másodlagos hálózatok fejlesztése is, különösen regionális és helyi szinten. A városközpontok megközelíthetőségét ösztönözzük olyan periférikus területeken, ahol az együttesen jelentkező társadalmi és gazdasági hátrányok miatt a sérülékeny csoportokat szegregáció fenyegeti. Szükség esetén fejleszteni kell a területi akadályokat áthidaló, például szigetek vagy tengerentúli területek elérhetőségét biztosító közlekedési összeköttetéseket.

6. A régiók ökológiai, táji és kulturális értékeinek kezelése és összekapcsolása

(37) Hangsúlyozzuk, hogy a jól működő ökológiai rendszerek, valamint a kulturális és természeti örökség védelme és fejlesztése a hosszútávon fenntartható fejlődés alapvető feltétele. Mindannyian felelősséggel tartozunk az iránt, hogy ezek jól működjenek, védelmet élvezzenek és fejlődjenek. A közös kockázatkezelés különösen fontos, figyelembe véve a különböző földrajzi sajátosságokat. Támogatjuk az ökológiai rendszerek és a természeti értékek miatt védett területek környezeti infrastrukturális hálózatokba történő integrációját valamennyi szinten.

(38) Az európai városi és vidéki tájak értékének védelmét és fejlesztését a minőségi szempontok figyelembevételével kell végezni. A természeti és kulturális tájakban gazdag térségekben különleges figyelmet igényel, hogy ezeket az értékeket a lehető legjobban kihasználhassák. A környezetbarát munkahelyteremtés és a rekreációs funkciók megerősítése kiegészítheti az értékek megóvását. A kulturális és természeti örökség helyi, regionális és interregionális kezelése elengedhetetlen. Támogatjuk az örökség védelmét, rehabilitációját és felhasználását, amennyiben az hely-alapú megközelítés révén valósul meg. Szintén fontos a regionális és helyi identitás erősítése a helyi és

regionális közösségeknek a saját környezetükről, tájaikról, kultúrájukról és más egyedülálló értékeikről szerzett ismereteik és az irántuk érzett felelősségérzetük gyarapításával.

IV.

Az uniós területi kohézió megvalósítása

Irányítási és végrehajtási mechanizmusok

(39) Úgy véljük, hogy a Lisszaboni Szerződés jelentős hatást gyakorol az európai területfejlesztési politika jövőjére. A tagállamoknak és az uniós intézményeknek közös hatáskörük a területi kohézió erősítése, és így a TA2020 végrehajtása is közös feladatuk.

(40) Tisztában vagyunk azzal, hogy a területi kohézió erősítése különböző szakpolitikák, szereplők és tervezési mechanizmusok hatékony összehangolását, valamint a területekkel kapcsolatos ismeretek felhalmozását és megosztását igényli. A végrehajtási eszközök és kompetenciák már az uniós intézmények, a tagállamok, a regionális és helyi önkormányzatok, valamint a magánszereplők kezében vannak. A különféle funkcionális területek irányításához, illetve a szubszidiaritás elvének megfelelően a helyi, regionális, nemzeti és európai szereplők kiegyensúlyozott és összehangolt hozzájárulásának biztosításához többszintű kormányzási modellekre van szükség. Mindez a következetesség és a szinergia érdekében a különböző szintű döntéshozó szervek és az ágazati szakpolitikák vertikális és horizontális összehangolását igényli.

A szakpolitikák területi koordinációja

(41) Meggyőződésünk, hogy a területi dimenzió fontosságának felismerése, valamint az uniós és nemzeti ágazati szakpolitikák összehangolása a területi kohézió előmozdításának fontos eleme. A területi dimenzió és a területi hatások figyelembevételével a legtöbb szakpolitika – legyen szó bármilyen területi szintről – jóval hatékonyabbá tehető és más politikákkal való szinergiája erősíthető.

(42) A szakpolitikák kidolgozásakor a területi hatások figyelembevétele segít a végrehajtást nehezítő akadályok és a más szakpolitikai ágakban vagy magukban a térségekben felmerülő nem várt mellékhatások elkerülésében. A szakpolitikáknak figyelembe kell venniük a területek közötti különbségeket, emellett a beavatkozásokat az adott terület típusának megfelelően kell kialakítani, a tervezés szakaszában pedig területi megközelítést kell alkalmazni. Mindez hozzájárul a területi tőke megfelelőbb kihasználásához.

(43) Az ágazati szakpolitikák eredményes összehatását az erősítheti, ha a politikákat valamennyi területi szinten összehangolják. A területi koordinációt olyan eszközökkel kell támogatni, mint a területi hatások értékelése, a tervezési mechanizmusok összehangolása és a területi szempontú nyomon követés. Hangsúlyozzuk, hogy – amint azt „Az Európai Unió területi helyzete és kilátásai” aktualizált jelentésben szereplő példák is bizonyítják – az uniós politikák különböző mértékben és módokon járulhatnak hozzá az uniós területi prioritások végrehajtásához.

A területi kohézió megvalósítására irányuló mechanizmusok

(44) Véleményünk szerint a területi kohézió megerősítése érdekében még inkább stratégiai megközelítést kell alkalmazni. Az integrált helyi és regionális fejlesztés megtervezése és végrehajtása különös jelentőséggel bír. Az Európa 2020 stratégia végrehajtási és nyomon követési folyamatában jobban kellene tükröződnie a területi dimenzióknak, és el kell ismerni a különféle kiindulási helyzeteket, valamint a nemzeti, regionális és helyi sajátosságokat.

(45) Hisszük, hogy a kohéziós és a vidékfejlesztési politika integráló és bizonyos mértékben ágazatokon átívelő jellegüknek köszönhetően kulcsfontosságú eszközök az Európai Unió kiegyensúlyozott területi fejlődésének ösztönzése terén.

(46) Támogatjuk adott esetben a kohéziós politika területi dimenziójának elmélyítését: a kohéziót célzó fellépések területi koordinációját biztosító mechanizmusok megerősítésével, a stratégiai programozás, értékelés és nyomon követés valamennyi lépése során a területi dimenzió javításával, az integrált hely-alapú programok és projektek végrehajtási lehetőségének biztosításával, valamint a regionális stratégiák különböző forrásokból való finanszírozásával.

(47) Ösztönözzük, hogy a stratégiákat és a programokat alakítsák át úgy, hogy azok megfelelőképpen tükrözzék a különféle területek sajátosságait. A jövőbeli stratégiai politikai dokumentumokban és programokban meg kell jelennie a területi megfontolásoknak is, figyelembe véve a TA2020 prioritásait. Különféle területi összefüggésekben az integrált helyi fejlesztés kísérleti megközelítései kidolgozását is támogatjuk. Lehetőség szerint a regionális és helyi szereplőknek egyaránt részt kell venniük a programozási folyamatban.

1. A területi kohézió erősítése uniós szinten

(48) Arra kérjük az uniós intézményeket, hogy az uniós politikák megalkotásakor és végrehajtásakor vegyék figyelembe a TA2020-ban lefektetett elveket, és osszák meg azokat a saját érdekelt feleikkel és hálózataikkal.

(49) Hangsúlyozzuk, hogy uniós szinten ki kell dolgozni a területfejlesztés és a területi kohézióra irányuló erőfeszítések megfelelőbb nyomon követését és értékelését úgy, hogy közben a tagállamok adminisztratív terhei ne növekedjenek. A jelenlegi uniós értékelési és nyomon követési gyakorlatoknak és követelményeknek – beleértve a strukturális és kohéziós alapokra, valamint az Európa 2020 stratégia végrehajtására vonatkozókat is – megfelelő területi szempontokat is tartalmazniuk kell.

(50) Az érdekelt felektől származó információk alapján valamennyi jelentős uniós politika és program vonatkozásában folytatni kell az integrált hatásvizsgálatok kidolgozását. Az Európai Bizottság által a jogalkotási kezdeményezéseket megelőzően elvégzett hatásvizsgálatok területi dimenziójának megerősítése érdekében arra kérjük az Európai Bizottságot, hogy a szóban forgó hatásvizsgálatok során vegye tekintetbe a területi kérdéseket, és arra kérjük a Régiók Bizottságát, hogy bocsássa rendelkezésre a regionális és helyi önkormányzatoktól származó információkat.

(51) Kiemeljük, hogy határozott módszertani támogatásra és átfogó területi tudásalapra van szükség ahhoz, hogy az uniós szintű szakpolitikai döntéshozatali folyamat kellő információs bázisra támaszkodjon. Ebben a tekintetben intézmények egész sora szolgálhat értékes információkkal. Javasoljuk, hogy az ESPON program kutatásai során vegyék figyelembe a TA2020-ban foglalt prioritásokat és kihívásokat. Emellett a területi kohézió erőteljesebb előtérbe helyezése és az Európa 2020 stratégiához való hozzájárulás szándéka miatt fontos, hogy az érdekelt felek további tudásalapot és módszertani támogatást kapjanak. Az ESPON program jelenlegi helyzetét, szerepét és eredményeit – az Európai Bizottsággal egyetértésben – a következő időszakhoz kell igazítani, hogy még inkább a területfejlesztéssel és a területi kohézióval kapcsolatos európai politikák megalkotását szolgálja.

2. A területi kohézió erősítése határokon átnyúló, transznacionális és interregionális szinten

(52) Elismernénk, hogy a határokon átnyúló, transznacionális és interregionális szinten végzett tevékenységek központi szerepet játszanak a TA2020 területi prioritásainak végrehajtásában. Az európai területi együttműködés az érintett városokban és régiókban rejltő nagymértékű potenciált tárt fel. Mindazonáltal van még mit javítani, főként a valódi területi integráció érdekében, a munkavállalók, fogyasztók és kis- és közép vállalkozások piacai fenntartható bővítésének

előmozdítása, valamint a magán- és közszolgáltatásokhoz való hatékonyabb hozzáférés támogatásával. Ebben a tekintetben hangsúlyozzuk a rugalmas területi programozás jelentőségét, ami azt jelenti, hogy a különböző területi illetékességű együttműködési tevékenységeknek elég rugalmasnak kell lenniük ahhoz, hogy regionális jellegzetességekkel is foglalkozzanak.

(53) Javasoljuk, hogy a területi együttműködési kezdeményezések a területi kohézió hosszú távú célkitűzéseinek irányába mutassanak, az INTERREG közösségi kezdeményezés korábbi B pillére és a jelenlegi transznacionális programok tapasztalataira építve. Ebben a tekintetben az integrált makroregionális stratégiák – mint a balti-tengeri és a Duna-régióban úttörő jelleggel elindított stratégiák – tapasztalatai is hozzájárulhatnak a sikerhez. Ezért azt ajánljuk, hogy a végrehajtási szakaszban lévő európai makroregionális stratégiák által elért eredmények értékelését alapul véve továbbra is támogassák ezt a megközelítést.

(54) Támogatjuk azokat az európai eszközöket – például a hálózatépítő és interregionális programokat (INTERREG IV C, INTERACT, URBACT) –, amelyek elősegítik a bevált gyakorlatok cseréjét, a közös innovatív projekteket és a tudás átadását a résztvevő szervezetek között, valamint kiemeljük az általuk képviselt, egyedi hozzáadott értéket.

(55) A tengeri tevékenységek meghatározóak az európai területi kohézió szempontjából. Olyan gazdasági tevékenységek, mint az energiatermelés vagy a szállítmányozás a tengeri környezetben egyre nagyobb méreteket öltenek. A felhasználók közötti konfliktusok megoldása és a különféle érdekek összehangolása érdekében a tengereket érintő területi tervezési tevékenységben is együttműködésre van szükség. A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv és az EU integrált tengerpolitikája a tengeri területi tervezésben összehangolt tevékenységekre szólítja fel a tagállamokat. Az effajta területi tervezést integrálni kell a már érvényben lévő tervezési rendszerekbe, hogy megvalósulhasson a szárazföld–tenger kontinuum harmonikus és fenntartható fejlesztése.

(56) A legfrissebb tapasztalatok alapján adott esetben az európai területi együttműködési csoportosulás (EGTC) jogi eszköze által kínált új lehetőségeket is teljes mértékben igénybe kell venni. Az országhatárok mentén a tervezési tevékenységek önkéntes koordinációjának EGTC-csoportosulás keretén belüli lehetőségét is fel kell tárni, amennyiben ez hozzáadott értéket képvisel.

(57) Örömmel fogadjuk a különböző szintű szereplőktől származó olyan kezdeményezéseket, amelyek hozzájárulnak a határokon átnyúló, hosszú távú területi stratégiák kialakításához, és arra kérjük az Európai Bizottságot, hogy szükség esetén támogassa ezeket.

3. A területi kohézióhoz történő tagállami hozzájárulások erősítése

(58) Emlékeztetünk arra, hogy nemzeti összefüggésben a nemzeti, regionális és helyi önkormányzatok legfőbb feladata az, hogy a területfejlesztés támogatása érdekében, a szubszidiaritás elve és a hely-alapú megközelítés alapján, valamint az uniós szintű megközelítéssel és tevékenységekkel összhangban egyedi koncepciókat, célokat és eszközöket határozzanak meg. A tagállami hatóságok maguk határozhatják meg saját stratégiáikat és az általuk alkalmazni kívánt intézkedéseket, amelyekre így saját földrajzi sajátosságaik, politikai kultúrájuk, jogi és közigazgatási rendszerük is hatással vannak.

(59) Arra ösztönözzük a tagállamokat, hogy a területi kohézió alapelveit építsék be saját országos ágazati és integrált fejlesztési szakpolitikáikba és területi tervezési mechanizmusaikba. A nemzeti, regionális és helyi szintű, területfejlesztésért felelős hatóságok adott esetben saját cselekvési tervekkel járuljanak hozzá a területi kohézió növeléséhez.

(60) A területi hatások figyelembevétele és a szakpolitikák területi koordinációja mind nemzeti, mind regionális szinten kiemelkedően fontos. E koordináció támogatása érdekében területi szempontú értékelést és nyomon követést kell végezni, valamint a hatásvizsgálatokban növelni kell a területi

elemzés szerepét. E területi szempontokat a kohéziós politikával és az Európa 2020 stratégiával kapcsolatos rendszeres nemzeti és uniós jelentésekbe és értékelésekbe is érdemes beépíteni, elkerülve a bürokrácia növekedését.

(61) Bátorítjuk a régiókat és a városokat arra, hogy szükség szerint a területükön végzett valamennyi beavatkozás hatékonyságának növelése érdekében készítsenek és fogadjanak el integrált stratégiákat és területi terveket. Ebben a tekintetben a koordinációs és tervezési mechanizmusok mellett rendkívül fontos a tudatosság növelése, az adott területtel kapcsolatos információk rendelkezésre bocsátása és a módszertani segítségnyújtás. Üdvözöljük a fenntartható városok európai referenciakeretének kidolgozását, amely nyílt és rugalmas eszközként segít a városoknak abban, hogy a fenntarthatóbb és befogadóbb fejlődés útjára lépjenek.

(62) Arra ösztönözzük a tagállamokat, hogy javítsák a területfejlesztés és a területi kohézió szempontjából fontos, régiókra és városokra vonatkozó adatok szolgáltatását, ami eljuttatható az Európai Bizottsághoz és módszertanilag megalapozott, összehasonlítható információkból álló európai adatkészlet hozható létre belőlük. Az Európai Bizottságot pedig arra ösztönözzük, hogy javítsa a területfejlesztés és a területi kohézió szempontjából fontos, európai régiókra és városokra vonatkozó adatok előállítását. Ez javítaná a nemzeti és európai intézmények munkáját.

A jövőbeli lépésekre vonatkozó iránymutatások

(63) Az alábbi lépéseket fontosnak tartjuk, és kérjük azok végrehajtását a közeljövőben annak érdekében, hogy a TA2020 területi prioritásai a politikai vitákban és a döntéshozatali folyamatokban az EU szintjén és a tagállamokban egyaránt megjelenjenek.

(64) Felkérjük az EU következő soros elnökségeit és az uniós intézményeket, hogy a megfelelő eszközökkel és fellépésekkel támogassák a TA2020 végrehajtását. Ebből a célból rendszeres üléseket kell szervezni a szóban forgó intézmények képviselőinek részvételével.

(65) Arra kérjük az EU jövőbeli elnökségeit, hogy folytassák a területi kohézióval foglalkozó kapcsolattartó pontok hálózatának (NTCCP) koordinációját, hiszen ez a hálózat fontos szerepet játszik a területi kohézióval kapcsolatos, tagállamok közötti együttműködés erősítésében. A hálózatnak emellett az európai intézményekkel, valamint egyéb érdekelt felekkel – a kormányközi szervezeteket is beleértve – folytatott együttműködést is javítania kell.

(66) Meggyőződésünk, hogy a TA2020 hatékony végrehajtásához meg kell határozni a konkrét intézkedések keretét és a várható, kézzelfogható eredményeket. Arra kérjük a következő elnökségeket, hogy az Európai Bizottsággal szoros együttműködésben, a svéd elnökség értékelésére alapozva állapítsák meg a TA2020 végrehajtásához szükséges módszereket és intézkedéseket.

(67) Elkötelezetten vállaljuk, hogy saját országainkban a megfelelő érdekelt felek körében terjesztjük és népszerűsítjük a TA2020-at. Arra kérjük a lengyel elnökséget és az Európai Bizottságot, hogy támogassa a dokumentummal kapcsolatos európai szintű kommunikációt. A TA2020 sikeres végrehajtása érdekében a következő elnökségeknek kommunikációs stratégiát kellene kidolgozniuk és koordinálniuk.

(68) A területi kohézió előmozdítása érdekében támogatjuk a bevált jó gyakorlatok megosztását és a közös módszertanok kidolgozását. Örömmel fogadjuk a belga elnökség által kezdeményezett, a Területi Agendával kapcsolatos éves konferencia megrendezésének gyakorlatát, egyben felkérjük a következő elnökségeket, hogy rendszeresen tartsák meg azokat.

(69) Felkérjük az Európai Bizottságot, hogy készítsen áttekintést az elérhető és hiányzó területi indikátorokról és – különösen a területi kohézióval kapcsolatos kérdések tekintetében – fogalmazzon meg javításokra vonatkozó ajánlásokat.

(70) Egyetértünk azzal, hogy javítani kell a területi folyamatok figyelemmel kísérését, és felkérjük az Európai Bizottságot, az ESPON programot, a tagállamokat és egyéb intézményeket, például a környezetvédelmi szempontok tekintetében az Európai Környezetvédelmi Ügynökséget, hogy működjenek közre e célkitűzés elérésében.

(71) Felkérjük a lett és a luxemburgi elnökséget (2015), hogy vizsgálják meg és mérleeljék, hogy a TA2020 gyakorlati megvalósulásának fényében szükség van-e annak felülvizsgálatára. Azt kérjük, hogy az esetlegesen szükséges felülvizsgálatot a holland és a szlovák elnökség (2016) végezze el.
